

Hän oli sinne jo antanut siirtää sieltä, sieltä Salmion huoneistosta huonekalut ja asusteli siellä. Ja samassa talossa asui sitten minun Aino-sisareni, joka jonkun verran huolehti, huolehti Väinön taloudesta ja.

Mutta tässäkin hän ei saanu, siellä sairastui Väinö kuumeeeseen. Olin oikein ihmeissäni miten, miten hän tuli hoidetuksi, sillä minullahan oli silloin Heikki aivan pienenä, jota en myöskään voinut jättää. Sitten kuulin, että siellä oli, pelkäsin muuten, että niitä papereita, joita Salin oli kirjoittanut meillä Grankullassa ollessaan sodan aikana, joissa hän moitti ennen kaikkea niitä papinpoikia, se tahtoo sanoa Sirolaa ja Manneria, siitä sodan kapinan lietso- misesta ja syytteli niitä, niitä erikoisesti siitä, että ne ovat saaneet aikaan sen, että, että Suomen työväki, joka oli jo niin pitkälle päässyt järjestäytymisessä ja pitkälle päässyt rauhallisessa kehityksessä, olivat vieneet sen sille tielle, josta sen kestää vuosia ennenkö se pääsee ees takaisin. Nää oli, en oikein, minäkin olen niitä jonkun verran luku, näitä papereita, mutta en oikein muista sitä, sitä sanamuotoa, mutta Salinilla oli muuten suomenkieli hyvin käytettävissään ja eikä hän näissäkään sanoja säästänyt.

Minä pelkäsin, että tämä, tämä paperi, nämä paperit, keräsin kaikki Salinilta jääneet paperit yhteen nippuun ja vein sen taikka oikeastaan lähetin sen sinne Helsinkiin, siihen Siltalan asuntoon. Mutta siellä tulikin kotitarkastus, koska minun miestäni syytettiin siitä, että se oli auttanut punakaartilaisia ja hänet vangittiinkin silloin. Ja Aino, joka oli siellä, asu niin oli koittanut, kerto minulle, että hän muisti nämä Salinin paperit eikä hän varmuudella silloin tiennyt mitä ne sisälsivät, hän koitti niitä piilottaa, mutta kotitarkastajat löysivät ne ja veivät poliisilaitokselle, valtiollisen poliisinkonttoriin, sanokaamme niin.

Ja sieltä ne kyllä myöhemmin palautettiin, ainakin osittain, en tiedä kuinka paljon. Mutta minä, joka tunsin niitten sisällön, minä olin oikein huvitettu, mitähän poliisit sanoivat kun ne löysivät niin voimakkaita sanoja, joka tuomitsi koko tämän, tämän kapinahomman. Ja arvio mitä seurauksia siitä tulee olemaan. Mutta sitä minä en saanut tietää, sillä ne paperit hävisivät sitten jonnekin, en tiedä minne, mutta mahdollisesti ne on jossakin, jonkun varastossa. Mutta enempää en niistä enää tiedä.

Mieheni oli vangittuna siitä syystä, että häntä syytettiin siitä, että hän oli muonittanut punakaartia sodan aikana. No, hän puolustautui sillä, että jos hän olis sen, että Elanto oli ruokatavaraliike.

Jokunen vuosi sitten vietimme Sorkin omistuksen 50-vuotis juhlaa.

Koitan muistella niitä aikoja jolloin ostin, ostimme Sorkin ja ensimmäisiä vuosia niiltä, sekä jonkun verran Sorkin historiaa sikäli kun tiedän.

Väinö hankki valtion arkistosta jonkinlaisen luettelon Sorkin omistajista ja jonka yhteydessä voisin ehkä kertoa enemmänkin Sorkin aikaisemmasta historiasta, mutta minulla ei ole sitä nyt tänä hetkenä käytettävänä, otan sen sitten myöhemmin.

Sorkki kuului niihin, niihin Suomen maataloihin taikka oikeastaan koko Ollilankylä, joka Kustaa Vaasan aikana, Kustaa Vaasa määräsi erämaat otettavaks asutukseen ja koko Ollilankylä kuuluu myöskin niihin. Minulla on ollu jonkinlainen tieto niistä ensimmäisistäkin omistajista, mitä ne tiedot mitä on valtion arkistossa. Ja kuten sanottu, koitan hankkia niitä, niitä uudelleen tähän Sorkin historiaan.

Minun tietoni Sorkista varsinaisesti alkavat siitä 50 vuoden takaa, joilloin muutimme Sorkkiin. Sen verran kuitenkin otan tähän Sorkin vanhaa historiaa, että kerron, että se on Vihdin pitäjässä ja sen eteläisellä rajalla. Raja rajoittuu Uuteenmaahan ja siellä, on Vihdin ja Espoon rajalla. Täällä on ollut kieli, nykyään suurin osa Vihtiä taikka oikeastaan kaikki Vihdissä ovat suomen-kielisiä. Silloin kun tulimme, oli täällä vielä jokunen vanha ihminen niiltä ajoilta, jolloin, jolloin Etelä-Vihdissäkin oli ruotsinkieli vallitsevana.

Ja niiltä ajoilta olen kuullutkin muutamia erikoisia tapauksia ja selvityksiä näihin paikallisenimityksiin. Meillä on Sorkissakin sellaisia nimityksiä, joissa toinen puoli on ruotsia ja toinen suomea ja se viittaa siihen, että tässä on kulkenut kieliraja.

Sellaisia paikannimiä on muun muassa Santöyrä, Tuskabacka ja Santala, muutamia mainitakseni. Mutta otan tähän erään kuvauksen, jonka olen kuullut, se ei kylläkään kuulu suorastaan Sorkkiin vaan se on tässä aivan Sorkin rajalla, Espoossa. Siellä on kaksi paikkaa, joilla nykyään on nimet Takkula ja Velskola. Ne ovat aikoinaan olleet, olleet alkuperäisesti suomalaisia. Toinen niistä on ollut Takametsä ja toinen Välimetsä. Tuli ruotsalainen asukasto ja Välimetsästä tehtiin Velskog ja Takametsästä Takskog. Mutta tämän jälkeen tuli taas uudelleen suomalainen asukasto ja näistä alkuperäisistä nimistä ei otetukaan selvää vaan niille annettiin uudet nimet, Takkula ja Velskola, jonka nimisinä ne nyt tänä hetkenä ovat. Ollilankylän nimi on erään vanhan miehen kertoman mukaan saanut alkuperäisesti nimensä Olli-nimisestä mustalaisesta, joka oli asunu, asunu jonkinlaisessa telttalaitteessa tässä meidän pajan kohdustalla. Siihen ei kuitenkaan ole, ole tiedossa mitään muuta historiaa sen toteamiseksi. Sen verran tunnetaan, että tämä Ollilan, kylä jota nimitetään Ollilankyläksi on saanu

asukastonsa Kustaa Vaasan ajoilta, Kustaa Vaasan antamasta laista, jonka nimi oli erämaitten asutus.

Tässä on silloin alkuperäisesti ollu, ollu kai kolme taloa. Isotalo, Sorkki ja Mahlamäki. Nämä olivat, nämä kaikki talot olivat talonpoikien omistamia ja ne viljelivät, viljelivät täällä jonkun verran, mutta suurimmaks osaks ne olivat metsätaloja. Ja sikäli kun olen kuullut, kuullut, niin täältä kuljetettiin aikasempinakin vuosina jonkun verran puutavaraa Helsinkiin. Mutta sitten tuli se, varsinaisesti se aika, jolloin puutavaralla oli kysyntää ja jolloinka meillä Suomessa alkoi metsäkaupat ja puutavarayhtiöitten sahojen toiminta. Niin tapahtui myöskin täällä Sorkin alueella. Tämän koko laitoksen osti Norman-yhtiö-niminen, joka laittoi tänne kaksi sahaa. Toinen oli niistä täällä Kirvesniemessä ja toinen Pyyslammella.

Ja paikkakuntalaiset tietävät kertoa, että Pyyslammen sahalle kuljetettiin tukkia suorastaan jonkinlaisia raiteita pitkin. Ja täällä, täällä Kirvesniemessä olen vielä nähnyt sahan perustuksia, kun sinne rakennettiin Anni-tyttärelleni saunaa, niin vielä niitten sahan kivijalan jäännöksistä saatiin saunalle oma perustuksensa.

Paikkakunnalla monivuotisesti asunut, asunut Lemström, tiesi jonkun verran kertoa niistä ajoista, jolloin siinä oli saha. Hän kertoi, että hänkin on ollut siellä sahassa työssä ja että hän muistaa semmosen ajan, jolloin Pyyslammessa oli kaikkiaan 100 000 tukkia. Niistä on joitakin uponnut sinne uppotukiks ja niitä on myöskin sieltä, sieltä aikasempaan ulos kiskottu, mutta jokunen siellä vielä on, on niitä niin kutsuttuja pappitukkia.

Paikallisinimet, myöskin Sorkin alueella, osoittavat, että tääkin on ollut, tässäkin on kulkenut kieliraja. Täällä, täällä on paikkakuntia, joissa osa nimeä on ruotsalaista ja osa suomalaista. Muun muassa Tuskabacka, Santöyrä.

Kun Normanyhtiö oli hakannut alueelta varsinaisen metsän, jättäen jälkeen vain niin kutsutun alikasvullisuuden, niin se myi tämän taloyhdistelmän. Myi sen Hyvinkään alkoholiliikkeelle, joka kasvatti tässä ruista viinatehtaalleen ja otti metsästä polttopuita tehdastaan varten. Kun sitten tuli alkoholi monopoli valtiolle, niin tämä Hyvinkää-yhtiö, joka aikasempaan oli ollut yksityisperheen omistuksessa oli suvun lisääntyessä saanut yhä useampia omistajia ja ne koittivat sitä viljellä. Täällä oli silloin kun mekin tulimme tänne sitä katsomaan, mies, joka huolehti jonkun verran, pehtoori, joka huolehti jonkun verran maanviljelyksestä ja metsämies joka huolehti hakkuista.

Mutta oli kai vaivalloista semmosen suvun hoitaa varsinkin tällaista taloa kun, taloyhtymää kun tämä oli, ne ryhtyivät sitä myymään. Meille asiasta puhui Väinö Vähäkallio, mieheni vanha, vanha alkuyhtiötoveri ja suositteli tätä. Hän oli aikasempaan ostanut Espoon puolelta

Takkula-nimisen talon ja ostanut myöhemmin Sorkista myöskin alueen Sorkin etelä, eteläisen osan. Ja muuta osaa hän erikoisesti suositteli Väinölle. Kävimme katsomassa, Väinö tunsi kyllä näitä seutuja, koska hän on talvisin käynyt täällä hiihtelemässä. Hänellä oli nimittäin luokkatoveri, jolla oli täällä Vihdissä juuri tässä lähetyvillä sukulaisia ja niin hän tunsi jonkun verran tätä maastoa.

Tulimme katsomaan ja täällä oli käynyt sitä ennen monta muuta, sanovat, sanovat, mutta kaikki olivat vähän pelästyneet, kun talon päärakennus oli aivan rappiolla. Täällä oli, se oli aikoinaan ollut sen Norman-yhtiön, sen sahayhtiön työläisten asuntona ja siinä oli useampia keittiöitä ja niitten lattiatkin olivat jo pudonneet alas. Ja samalla uunit vähän huonossa kunnossa. Se ei kai yksistään peloittanut, mutta sitten lähellä olevat metsät olivat hakattu. Ensinnä tietenkin tämä Norman-yhtiö otti tukit ja myöhemmin Hyvinkää yhtiö otti polttopuita ja niin jäi jäljelle vain jonkinlainen alikasvullisuusmetsä.

Minä oli niin kovasti halukas lähtemään sieltä espoolaisesta Lillhemtansin talosta, varsinkin kun se oli kokonaan, tuli toimeen puutarhaviilijyksellä ja Helsingin ympäristöön oli vuosien kuluessa jo karttunu joukon puutarhaviilijöitä. Ja sen puutarhakauppa Helsingissä alkoi hiljalleen kilpailun johdosta muuttua. Ja mielessäni odotin, vaikka minä näin, ei minua pelottanu tämä rappiolla oleva rakennus enempää kuin se hakattu metsäkään, teki mieleni siirtyä alueelle, jossa oli varsinaista maanviljelystäkin. Mutta en paljontaan uskaltanut puhua miehelleni näistä mieliteoistani, minä odotin vaan mihin tulokseen hän tulee ja jos tulee kielteiseen, niin sitten vasta minä käytän vähän, sanon vähän omia mielipiteitäni.

Väinö oli, oli oikeastaan aina hoitanut hyvin raha-asiansa ja luotin siihen, että hän ei tee kauppoja, joista hän, jotka ylittävät hänen mahdollisuutensa, vaikka ne siltä voisivat näyttääkin.

Siihen aikaan oli Elanto jo ostanut, ostanut Helsingin lähellä olevan maatilansa ja siellä oli sitä metsänhoitoa varten metsänhoitaja ja hän palkkas sen tänne katsomaan näitä niin kutsuttuja Sorkin metsiä. Tämä metsänhoitaja kulki, kulki täällä parinkin päivää, luulen ja teki havaintonsa. Tuloksena oli, että siitä on kyllä hakattu kaikki suurmetsä, mutta siellä on hyvä alikasvullisuus ja siitä saa jonkun ajan kuluttua kyllä, kasvaa kyllä hyvä metsä. Jos sitä ennen korjataan pois sellaiset puut, jotka häiritsevät tätä lopullista metsän uusiutumista. Mieheni luotti niin tarkalleen tällaiseen asiantuntijaan ja oikeenhan siinä tekikin ja niin noin muutama vuosi, 50-vuotis juhlaa saimme Sorikin omistuksesta saimme viettää, muutama vuosi sitten saimme viettää 50-vuotis juhlaa Sorkin omistuksesta.

Muutimme Sorkkiin silloin Lillhemtansta. Tavarat jo silloin syksyllä ja siellä oleva Hyvikää yhtiön pehtoori, joka sai talosta palstan, muutti pois ja piti tavaroittensa loppuhuutokaupan. Olin mukana täällä silloin.

Mieheni ryhtyi heti päärakennuksen korjaustoimiin. Ja saimmekin sillä tavalla siinä asumiskuntoon alakerrasta pari huonetta ja yläkerrassa oli kaksi suurta huonetta, varsinkin toinen niistä, joka oli suuren maalaiskeittiön yläpuolella ja se pysy kutakuinkin lämpimänä ja se oli meillä käytettävissä. Ja niin tulimme seuraavana keväänä muutimme asumaankin kesäks Sorkkiin.

Lapset saivat tämän suuren yläkerran huoneen haltuunsa ja meillä oli alakerrassa pari huonetta, joihin oli uunitkin laitettu. Sitä paitsi oli vielä jonkinlaisessa käyttökunnossa suuri, vanha talon tupahuone, jossa oli suuri leivinuuni ja hella ja sen vieressä oli kaksi kamaria, joista toinen oli meillä silloin sitten semmosena ruokahuoneena ja toisen sai taloon tullut ruoanlaittaja taikka taloudenhoitaja.

Otimme tietenkin ensiksi taloon työjohtajan. Siinä suhteessa epäonnistuimme, sillä mies osoittautui juopoksi. Ja kun se oli katsomassa metsähakkuita, niin se oli kerran jäänytkin sinne erääseen torppaan täysin hutikassa ja siitä tuli tieto, tieto Väinölle. Olimme aina harrastaneet raittiusasiaa ja minä joka olin aikoinani ollut oikein fanaatikko, en tietenkään sellaista sietänyt ja niin se mies lähetettiin heti pois.

Tuli tieto naapuritaloon, Aliruskolle ja sieltä oleva vanhin poika oli halukas lähtemään, lähtemään kotoansa työnjohtajaks meille. Tuli eräänä päivänä minun luokseni tänne juuri seuraava keväänä ja kysyi, että soveltuisko hän taloon työnjohtajaksi. Minä olin mielissäni jos paikkakuntalainen saatiin, josta tiedettiin, että mies oli kunnan mies. Väinö oli silloin juuri eduskunnassa. Vein Rafael Ulinin Helsinkiin ja eduskunnan kahvilassa Väinö teki sopimuksen hänen kanssaan muuttamisesta Sorkkiin työnjohtajaksi.

En tarkalleen muista, mutta kyllä hän oli täällä seitsemän tai kahdeksan vuotta ja hoiti hyvin taloa sellaisena kuin sen, kuin se olimme silloin saaneet. Kuljin hänen mukanaan kesäisin paljon, silloin kun hän ensimmäisinä vuosina halus tutustua Sorkin alueeseen, varsinkin metsäalueeseen. Kuljin hänen mukanaan metsällä ja muistan erikoisesti tapauksen, josta olen myöhemmin kertonutkin. Olimme menossa Sorkin eteläisen rajan seutuvilla olevalle Kakarsuolle. Suolla oli saari, johonka halusin tutustua ja sinne johti ei mitään tietä vaan pari koivuriukua, joka oli suon yläpuolella. Rafael Ulin meni edellä, mutta minä en uskaltanutkaan kulkea niitä yksistäni, pelkäsin liukastuvani sinne suohon. Hän talutti minua niitä runkoja pitkin ja silloin oli niissä paljon painoa ja kestivätkin. Meillä oli, minä painoin siihen aikaan jo 80 kg ja Rafael Ulin siinä 120 kg paineilla.

Silloin kiersin, niinä ensimmäisinä kesinä kun Sorkissa olimme, kiersin juuri samaisen Rafael Ulinin kanssa melkein joka kolkassa Sorkin metsiä. Myöhemmin en olekaan siihen, varsinkin viimesinä vuosina enää kyennyt.

Sovin Väinön kanssa, että hän ottaa huolehtiakseen metsästä ja minulle jäi talon maanviljelys. Olin, olinhan minä juuri siihen aikaan suorittanut muun muassa maanviljelyskemian arvosanan yliopistossa ja katsottiin silloin sopivaksi sitä hoitamaan.

Väinö teki niin kuin yleensä tommoset tirehtöörityypit tekevät ja se on aivan paikallaan. Hän otti asiantuntijoita katsomaan Sorkin metsäaluetta ja tekemään siitä suunnitelmaa. Hän sai silloiselta maanviljelysseuralta, jonka yhteydessä metsänhoitoasiatkin oli hoidettavana, kaksi nuorta miestä. Toinen oli metsänhoitaja, joka jollain tavalla kartottikin vielä tätä talon metsää, vaikka tässä oli Hyvinkää-yhtiön jäleltä verrattain hyvät kartat. Ja toinen oli metsänhoitaja, joka teki suunnitelmia sekä hakkuista ja metsän myynnistä taikka metsän ei, ei suorastaan metsän myynnistä vaan metsässä olevan halkovaraston, joka kaupassa tuli mukana, sen kuljettamisesta ja myynnistä hoiteli, myyntiä hoiteli Väinö.

Ja minulle jäi sitten talon varsinainen maanviljelys puoli, koska minut katsottiin siinä suhteessa asiantuntijaksi.

Talossa oli neljä muonamiestä ja neljä hevosta ja oli oikeastaan kaikki välttämätön maanviljelyskalustokin. Niin että keväällä kun tänne tulimme, niin täällä oli jo maanviljelystyöt käynnissä. Uusi työnjohtajamme, joka oli tottunut maanviljelykseen oli pannu nämä kaikki jo käytäntöön.

Toimitimme taloon jonkun verran apulantoja. Apulantoja ei talossa ollu Hyvinkää yhtiön aikana ensinkään käytettykään ja talon työmiehet eivät niitä ensinkään tunteneet. Annoin ohjeita, ohjeita ja samoin tietenkin antoi tämä uusi pehtoorimme.

Muistan vielä niiltä ajoilta, että keväällä katselin erästä heinäaluetta, joka oli taloa vastapäätä. Siellä oli, siellä kasvoi muutamia paikoin heinä kovasti tumman vihreenä muun heinän ollessa enemmän tai vähemmän, vähemmän kellertävään vivahtavaa. Ja tämä, tämä tumma heinä se muodosti, kun sitä tarkemmin katseli kaukaa, suuren S-kirjaimen. Silloin minä huomasin, sen oli meidän muonamiehet tehneet kokeilunhalusta. Kyselin heiltä, heiltä, että mistä syystä tossa on yks paikka tommonen noin tumma. Ne hymyilivät minulle ja sanoivat, että kun ei he koskaan oo mitään tällaisia apulantoja käyttäneet, niin he päättivät tehdä kokeen ja katsoa kasvattaako se todella heinää. Ja niin siinä, Linroot oli sen kylväny

S-muotoiseksi sinne ja se näky kauaa jo, että siinä kasvo heinä voimakkaasti, ehkä vähän liikaakin voimakkaasti.

Toisen kokeen ne tekivät peruna, perunaviljelyksestä. Siinä, kävin, kävin kesällä, siihen otimme jonkun verran typpilannotetta, joka pantiin vakoon silloin perunanistutuksen aikana. Kesällä siellä katsomassa perunamaata, pelkäsin että sinne olis tullu ruttoa, mutta sitä ei ollut. Mutta olin pienellä alueella pellon alareunassa, alue jossa perunanvarret oli kasvaneet kovasti ja olivat sateen mukana menneet ihan lakoon. Näin alueen jossa perunanvarret oli menny lakoon ja kysyin miehiltä, onko heiltä istutusaikana kaatunut säkistä sinne ala, perunamaan alareunaan jonkin verran apulantoja. Ne hymyilivät taas minulle ja sanoivat ei, mutta me päätimme koittaa kuinkas kasvaa, jos tota pannaan vähän tavallista enemmän.

No siinä sen nyt näitte, perunanvarret kasvoivat kovasti, mutta jos tarkemmin katsotte niin perunamukuloita siellä tuskin on taikka mitä on niin ne on vallan pieniä. Niin että nyt te tiedätte kokeenne tulokset. Sitä on käytettävä juuri määrätty määrä, jotta peruna saadaan kasvamaan hyvin, mutta ylimäärä tuottaa silloin suuren määrän varsia ja vähän perunoita.

Talossa ei ollut Hyvinkää-yhtiön aikana ollu ensinkään karjaa. Jokaisella muonamiehellä oli omat lehmänsä. Yhdellä oli neljäkin lehmää. Ja kesäisin ne käyttivät niitä siellä metsälaitumella. Ei laidunta ollu aidattu eikä muuta. Lehmät meni, laskettiin aamulla ulos ja ne osasivat itse mennä mieleisillensä ruokapaikoille ja palasivat illalla takasin. Joskus ehkä täyty hakeakin.

Oli epämurkavaa saada, saada maitoa, käydä ostamassa maitoa. Sen takia halusimme hankkia ees pari lehmää. Ne pari lehmää saimme ostaa naapuristamme Aliruskolta. Ja niitä hoiti sitten, Aliruskolta sain myöskin, myöskin taloudenhoitajan, Tyyne Ulinin, joka oli tässä useamman vuoden hoitamassa Sorkin ruokataloutta.

Talon työväki oli kaikki muonamiehiä. Niitä ei meidän tarvinnut pitää ruoassa, mutta meitä oli jo omaa väkeä niin paljon, että tässä oli täys ruokakunta. Kuitenkin ostimme joitakin paitsi, paitsi kaupoista hoidettavaa ruokatavaraa niin ostimme myöskin voita, tästä lähellä olevasta Ruskelan torpasta.

Kun olin tullut tänne talosta, joka oli oikeastaan puutarhaviljely talo ja jonka olimme saaneet siinä suhteessa aika hyvään kuntoon, teki mieleni jatkaa vähän samaa ammattia, vaikka tää ei ollutkaan oikeen torimatkan päässä Helsingistä. Sitä varten toimme tullessamme sieltä olevia, olevia lava-akkunoita ja lavakehyksiä taimien kasvattamista varten. Sitä paitsi toimme tullessamme sieltä myöskin, myöskin joukon viinimarjapensaita, joita istutimme tänne. Ja ryhdyin suunnittelemaan jonkinlaista omenapuutarhaakin. Sitä varten, mieheni

kanssa, teimme tilauksen Lepaan puutarhasta. Ostimme Elannon puutarhurin neuvon mukaan määrätynlaisia omenapuuntaimia. Saimme ensluokkasia ja puut olivat komeita. Istutimme ne tähän talon lähellä olevaan, olevaan peltosarkaan. Talon ympäristöllä ei ollut yhtään puita. Tää oli aivan pellon keskellä. Rannassa oli muutamia tervaleppiä. Mutta tämä ensimmäinen omenapuuistuksemme epäonnistui, sillä seuraavana keväänä puihin ei tullutkaan lehtiä ja kun niitä koiteltiin, niin ne oli, juuret oli täysin syöty. Myyrät olivat tulleet ja vieneet minulta kokonaan ensimmäisen omenapuuistutuksen.

En kuitenkaan hyljänny kokonaan ajatusta puutarhavihjelyksestä. Ja niin suunnittelin omaa pientä taimistooni, että ehkä ne onnistuisivat paremmin kun noin taimistoista ostetut suuret taimet.

Minulla oli hyvä tuttava, joka oli aikasempaan ollut, ollut Elannon puutarhurina ja joka hoiteli, hoiteli Helsingin siirtolapuutarhaa. Kutsuin hänet tänne ja pyysin häntä toimittamaan minulle, minulle omenapuunpistokkaita, joita sitten yhdessä, joista sitten kasvatin taimia. Ei nyt olen väärässä, olin kasvattanut taimia, kerännyt omenapuunsiemeniä ja olin niistä kasvattanut taimia. Nämä pistokkaat oli minulla, minulla niitten ympppäämistä varten, niitten jalostamista varten. Hän opetti minulle, minulle samalla kun hän itse toimitti tätä jalostamista, hän opetti sitä minulle ja me saimme suhteellisesti suuren omenapuutaimiston. Ja siihen oman valikoiman erikoisia omenapuita, joitten piti sietää kylmää talvea ja jotka soveltuisivat tähän maaperään. Niillekin kävi huonosti. Ensimmäisen talven jälkeen niillä kävi, oli käyny jäniksiä. Ja suuri osa, osa tästä taimistosta joutui silloin hukkaan. Mutta siitä pelastui sentään jonkun verran ja sen istutimme täällä olevalle talon ympäristöllä olevalle peltosaralle, jota olin koittanut lannoituttaa sen mukaan kun meillä oli hevoslantaa käytettävissä. Ja niistä kasvoi verrattain kauniita puita ja iloitsin jo tulevasta omenapuutarhasta, kunnes sitten eräänä talvena taas jänikset kävivät niissä ja suurin osa niistä meni hukkaan. Niitten perusrungoista nousi kyllä myöhemmin uusia puita, joista olen nyt sen jälkeen saanut, saanut kylläkin keitto-omenia, mutta ei mitään jalostettuja varsinaisia hienompia omenalautuja.

Kun tämäkin istutus epäonnistui, sanoin, sanoin Väinölle, että minä istutan siihen leppää. Leppä kyllä siinä menestyy. Mutta mieheni oli jo metsämiesten seurassa tai muuten sen verran perehtynyt metsänhoitoon, että ei halunnu siellä, halus sieltä pois katajat ja lepät ja kaikki semmoset puut joilla ei ollu mitään metsänhoidollista arvoa. Minä koitin puolustaa leppää, sen takia, että se oli typeä keräävä puu, että se antoi ravintoa muille puille, mutta Väinö oli aika itsepäinen tässä ja hävitti, hävitti leppää ja katajaa ensin. Ja hän tuli myöhemmin myöskin koivua hävittämään ja siitä, siitä sukeutui meille monivuotinen erimielisyys.

Minä puolustin koivua metsikkönäkin ja mieheni sanoi, että se on metsän rikkapuu, niin kun sen ajan metsäntiedemiehet sitä nimittivät.

En sentään ruvennu istuttamaan puutarhaan suorastaan leppää, mutta minäkin innostuin jonkun verran metsänviljelykseen. Ja laitoin tämän metsäneuvojan kanssa, kanssa taimiston Oinasmäkeen, johon kylvettiin sitten kuusia ja hän opetti minulle niitten kouluttamisen ja minulla oli silloin varastossa jo aika paljon hyvänmallisia kuusentaimia. Ja ensimmäinen tehtävä minun oli silloin, istutin, annoin istuttaa nämä tähän kotirakennuksen edessä olevaan peltosarkoihin. Ne kasvoivat siinä aika hyvin ja siihen tuli aika kaunis kuusikko tänne. Ja näihin kuusien väliin oli jäänyt sitten muutamia omenapuita. Ja sellaisena se oli sitten niin kauan kunnes kuuset kasvoivat aika isoiksi, silloin, silloin istutin sinne muita puitakin, muun muassa koivuja ja sitä paitsi olin saanut eräältä metsätoimistolta siemeniä ulkolaisiin puihin. Olin kylvänyt sinne, sinne Oinasmäen taimistooni myöskin paitsi lehtikuusia myöskin semramäntyjä ja useata muita ulkolaisia puita. Varsinkin balsamikuusta, josta, joita minulla on nyt hyvin kauniita yksilöitä täällä.

Kortjärven rannalla kasvoi suuria tervaleppiä ja muita varsinaista puulajia tässä ei aikasempan ollutkaan. Kun minä kerran laskin, minulla oli noin parikymmentä eri puulajia tässä, joita olin vähitellen kasvattanut taimesta. Ja pannu sinne tänne, jotta se näyttäis noin luonnolliselta metsänkasvulta.

Tänä hetkenä, jolloinka tästä on kulunut lähes 50 vuotta, tässä on jo kaunis suuri, vähän liikaakin suuri ja komea metsikkö. Siitä on jo aikojen kuluessa aina silloin tällöin hakattu pois liiaksi taajoista paikoista ja Väinö halus siihen lehtipuita, sano että se on vähän liika synkkää kun siinä on kuusia. Silloin otettiin, hakattiin pois kuusia ja istutettiin mukaan lehtipuita. Siellä on varsinkin koivuja, koivua aika paljon mukana. Ja mukaan on jäänyt vielä muutamia omenapuitakin.

Ensimmäisinä vuosina, kun Sorkkiin tulimme, harrastin vielä ehkä jatkuvaisuus syistä ja muista kun meillä oli puutarha välineitä ja minulla oli jo silloin aika paljon puutarhataitoa, myöskin puutarhaviljelyä Sorkissa. Laiton lavat kuntoon ja kasvatin kaalintaimia. Enkä siinä mitään erikoista puutarhaa tarvinnut. Aikasempaan oli tallimiehen vaimo minulla sellainen apulainen, joka nopeaälyisenä nopeasti oppi hoitamaan näitä minun taimilavojani.

Ja myöhemmin itse viljelyksiäkin.

Viljelimme kaalia. Suurin kaalialue oli, oli ehkä siinä puoli hehtaaria ja silloin se teki vielä Helsingissä hyvin kauppansa. Muuta, muuta varsinaista muuta puutarhaviljelyä ei varsina-

sesti ollutkaan, mutta rupesin myöskin harrastamaan jonkun verran vattuviljelyä. Se oli minulla Santöyrässä ja aika mukavassa paikassa ja satoa antoi paljon sitä paitsi omaks tarpeeks laiton aina syksysillä suuren määrän vattumehua ja siitä oli myytäväksikin.

Myimme sitä Elantoon. Ja niin kauan se meni, kunnes paikkakunnalta joku oli sen keksinyt ja ottanut sen semmoseks luonnonvatukkona ja käyny siellä noukkimassa. Ja niin minun täyty se lopettaa ja pienempi vattumaa laitettiin sitten tähän koti lähettyville, mutta siitä ei sitten enää riittänytkään myytäväksi.

Asuimme täällä aina, aina kesät ja usein tulimme myöskin alkuaikoina sitten kun tää rakennus oli, uusi rakennus oli saatu valmiiks ja se oli helpommin lämmi-tettävissä kuin se vanha ja raihmainen. Kerroin äsken jatkaneeni puutarhaviljelystä sen jälkeen kun olimme Lillhemtansista muuttaneet tänne, mutta ennen pitkää minun täyty kaalinviljelyskin lopettaa, silloin kun, kun kaali, kun kesäkaali ei enää tehny kauppaansa ja myimme ja jouduimme hienoja kaalia syöttämään lehmille.

Karjaa ostimme vähitellen tänne. Navetan kunnostimme ja karjaa ostimme, niin että meillä oli, ensin siihen ostettiin maatiaista, mutta myöhemmin menimmekin eyshirekarjaan ja saimme siitä jo.

Kuten eilen olen kertonut hajanaisesti kaikista talon viljelykseen ottamisesta, ottamisesta, niin käy siitakin jo selville, että oikeastaan olimme ajatelleet jatkaa vähän samantapaista viljelyä kuin aikaisempaan Lillhemtansa. Toisin sanoen jonkun verran puutarhaviljelyä ja siihen sitten vähän runsaammin karjanhoitoa, koska tilat olivat suuremmat. Mutta näytti käyvän suhteellisesti hitaasti. Sitä paitsi talon päärakennus oli aivan rappiolla ja oli, korjasimme niin kuin edellä

on kerrottu sitä, siitä osan, niin että voimme siinä toistaiseksi asua. Mutta sitten, sittemmin taloudenhoitajani, joksi olin saanut Tyyne Ulinin, naapuritalosta, eli siis taloon otetun varsinaisen työnjohtajan sisaren, taitavan talousihmisen, hän ilmoitti, että leivinuuni alkoi olla jo vähän noin huonossa kunnossa niin että oli pelättävissä tulipaloa ja toimitimmekin suurempia leipomisia vain myöhään illalla taikka aikaseen aamulla, että ei mitään tulipaloa syttyis. Ja niin oli lopulta tehtävä suunnitelma uuden asuinrakennuksen rakentamiseksi. Sitä vartenhan Väinöllä oli vanhastaan ammattitaitoinen tuttava, jota hän käytti myöskin Elannon rakennusten suunnitteluun, Väinö Vähäkallio.

Väinö Vähäkallio oli silloin, silloin, hän oli saanut saman kärpäsen kuin useat herrasmiehet siihen sodan aikoihin. Hän oli hankkinu itsellensä, kuten minä kai jo edellä kerroin, ensinnä

pienen saarialueen Pernajasta. Mutta se luultavasti tuntui vähän pienehköltä ja sitä paitsi oli vaivalloisen laivamatkan takana. Hän osti sittemmin tästä Sorkin rajalta, Espoon puolelta, Takkulasta toisen Takkulan taloista. Ja ryhtyi sitä viljelemään. Ja sekin tuntui hänestä ehkä liiaksi pieneltä, niin hän osti myös, liitti siihen Sorkin alueelta eteläisen metsä, osan metsä-alueesta. Hän erikoisesti suositteli Väinölle tän toisen osan ostamista. Tämä oli tullut, tästä oli tullut kauppatavaraa sen jälkeen kun se oli, oli sen omistaja, silloinen alkoholiliikkeen omistaja, omistaja oli päättänyt myydä sen.

Talon historiaa koitan, aikaisempaa historiaa koitan myöhemmin erikseen selvittää.

Mainitsen tässä vain, että se oli joutunut talonpoikaissuvuilta, joittenka hallussa tässä oli, oli tämä luullakseni ihan yhtenäisenä. Silloin kun me tän ostimme, niin tässä oli, tää oli sitä ennen ollut kolmeen osaan jaettuna. Tässä oli talot, joitten nimenä oli Sorkki, Isotalo ja Mahlamäki. Mutta nämä oli kaikki yhden omistajan hallussa, hallussa nämä olivat kaikki, silloin, silloisen alkoholiliikkeen omistuksessa. Mutta sitten kun tuli, ja se alkoholiliike, se tehdas joka oli Hyvinkäällä, niin oli.

Alkoholiliike, koko alkoholiliike siirtyi valtion haltuun ja niin tämä yksityinen joutui myymään liikkeensä, jota, tehtaansa, jota varten hän piti juuri Sorkin tilaa, viljeli siellä vähän ruista alkoholivalmistukseen, mutta ennen kaikkea se oli sillä halkotalona. Tämä liike osti, osti tämän silloin Sorkki-nimellä yhdistyneen koko alueen eräältä metsäyhtiöltä, joka siitä oli myynyt metsän, myynyt ja jolla oli siellä ollut kaksi sahaa, joitten, joilla se oli sahauttanut alkuperäisen hyvin voimakkaasti kasvaneen metsän.

No niin, tästä alueesta oli, oli, kuten edellä kerroin juuri, Väinö Vähäkallio ostanut alueen, jonka se oli liittänyt omistamaansa Takkulan taloon. Ja suositteli toista osaa Väinölle.

Kävimme katsomassa yhdessä eräänä, eräänä kesäisenä sunnuntaina ja ei se ollu mikään kaunis näky noin herrasmiehelle tarjottavaksi. Päärakennus oli aivan rappiolla. Ja metsät siitä lähettyviltä hakattu hyvin, hyvin puhtaiksi. Talossa oli vain vanha Hyvinkää-yhtiön aikuinen, aikuinen pehtoori, joka asui päärakennuksessa. Hänellä oli siinä suuri keittiö ja kaksi kamaria käytettävänä.

Kun katselin sieltä näitä lähellä olevia metsäalueita, metsään minä en lähtenyt, mieheni niissä kulki jonkun verran silloin, niin sanoin, sanoin täällä olevalle Hyvinkää-yhtiön metsänhoitajalle, joka, joka oli paikalla juuri, sillä ne, Hyvinkää-yhtiö hakkautti täällä halkoja. Sanoin hänelle, kun katselin Laukmaen metsää, että olisitte ees kulissit tohon jättäneet. Niin hän sano vaan suoraan, että jos talo olis meillä ollu vielä muutamia vuosia, ette olis noinkaan paljoo nähneet.

Täällä oli käynyt aikasempaan useitakin ostohaluisia. Kerrotaan muun muassa silloisen kansallispankin johtajan käyneen täällä. Mutta kaikki olivat vähän pelästyneet tätä rappeutunutta päärakennusta ja harvaksi hakattua metsää.

Eikä oikeastaan Väinökään tätä noin ihan, ihan noin ensinäkemältään erikoisesti tähän ollut ihastunut. Mutta hänellä oli todennäköisesti joko, joko hänen hyvät vaistonsa taikka oliko hänellä jo silloin jonkinlaisia laskelmia tulevaisista, mahdollisista metsäkaupoista ja ynnä muista, kun hän otti, otti tänne asiantuntijan tarkastamaan taloa. Elanto oli siihen aikaan, silloin jo ostanut sen talonsa ja siellä oli metsänvartija virkaansa hoitamassa. Väinö palkkas tämän metsänvartijan tarkastamaan tämän alueen, jonka nimenä, yhteisenä nimenä kulki Sorkki, metsän ja oliko sillä mitään mahdollisuuksia saada siitä, siitä minkäänlaisia tuloja. Ja tulos oli noin kun sitä katseltiin täältä, täältä talon pihalta päin katsoen, oli ällistytävä. Tämä metsänvartija sanoi, että siitä on hakattu nyt kaikki, kaikki suurempi metsä. Siellä on kylläkin se metsä mitä siellä on semmosta niin kutsuttua alikasvullista metsää, joka, joka ei ole mitään aivan ensluokasta, mutta sillä on, siellä on uusi nuorennus nousemassa ja siitä, ja sen perusteella ennen kaikkea hän antoi oikein hyvän lausunnon metsästä ja niin Väinökin luotti siihen ja teki sopimuksen ja niin siirtyi Sorkki, Sorkki meille kaikkine siellä olevine irtaimitoneen, jota ei ollut juuri mitään ja siellä metsässä valmiiksi hakattuine halkoineen. Siirto tapahtui syyskuun ensimmäisenä päivänä, mikähän vuosi se nyt olikaan, siitä on nyt juuri, kolme vuotta sitten tuli, tuli 50 vuotta, kai vai, niin tuli 50 vuotta.

Muutimme, saadaksemme rahoituksen ainakin alkuun käyntiin, oli meidän pakko myydä Grankullassa oleva Lillhemtansin talo. Ja silloin jo syksyllä siirsimme sieltä irtaimiston tänne Sorkkiin. Ja tässä kunnostettiin pari kolme huonetta, niin että voimme toistaiseksi päärakennuksessa asua.

Kuten edellä olen sanonut, niin taloudenhoitajani rupes jo puhumaan puhumaan tulipalovaaroista. Viitaten siihen, että talon keittiö taikka niin kutsuttu tupa, jossa oli suuri leivinuuni ja sen kyljessä hella, kuten siihen aikaan oli tapana laittaa, alkoi olla vähän rappeutunut ja, ja uusimisen tarpeessa. No, ei kannattanut vanhaan rakennukseen ruveta näin suurta uusimista tehdä, että olis rakennettu uudet. Väinö antoi tämän taas ystävänsä Väinö Vähäkallion tarkastetavaksi ja hän teki tähän piirustukset. Ensin siltä pohjalta, että tähän olis siihen vanhaan pohjaan rakennettu, rakennettu vähän lisää, mutta sittemmin kun tää oli jo tarjottu rakennusmestareille Vihdissä oleville kahdelle vihtiläiselle rakentajalle rakennettavaksi, niin ne sanoivat, että siellä on nurkat ovat vähän vinot ja muutakin vikaa, niin että eiköhän se oo paras kokonaan purkaa ja rakentaa uudelleen. Ja niin teki Vähäkallio taas uudet piirustukset,

jossa, jossa huoneitten korkeutta lisättiin ja niin kutsuttu vinttikerros taikka vintin osuus korotettiin niin paljon, että siitä tuli suorastaan toinen kerros.

Talon rakentamisen sai paikkakuntalaiset, paikkakuntalaiset Sundberg ja toisen nimeä en tällä hetkellä muista. Sundberg oli ennen kaikkea kivimies ja hyvä talojen perustuksien laittaja. Ja toinen oli puumies. Ja ne ottivat tähän sitten asianomaisia erikoisalojen rakentajia mukaan. Ja talo valmistui, niin että seuraavana kesänä voimme jo sinne muuttaa, ettei tarvinnu kesäasuntoa muualta hankkia.

Mutta tätä ennen, ennen siis ihan siinä ensimmäisenä vuonna, jos minä nyt rakennuksista puhun, niin taloon rakennettiin uusi sauna. Sauna oli, oli siinä samalla paikalla missä se nykyäänkin oli. Vanha sauna, mutta se oli jo täysin rappiolla ja sitä ei ollu enää moneen vuoteen saunana käytetty vaan oli pienempi sauna järvenrannalla toisessa paikassa. Tämä, tämä sauna oli kokonaan purettava ja minä luulen, että se täyty melkein uudestaan rakentaakin. Sen tekivät samat miehet jotka sittemmin ottivat tämän päärakennuksen rakentaakseen.

Päärakennus osoittautui hyvin rakennetuksi. Ei minkäänlaista kivijalan perustuksien murtumisia tai muita ole, varsinkin sen takia, että se on kokonaan kalliolla, muuta kuin keittiön nurkassa ehkä noin neliömetrin verran, verran sen aluetta on kallion ulkopuolella. Mutta siinäkin alla on maaperä kovaa, kovettunutta savea.

Rakennus on kestänyt samanlaisena nämä 50, kohta, kohta sanokaamme ehkä noin 40 vuotta, vaan vuorattu ulkoa ja maalattu. Akkunoita on ehkä jonkun ajan kuluttua täällä etelän puolella vähän uusittava. Muuten olemme olleet tyytyväisiä. Talon rakentaminen on ollut erikoisen huolellista ja hyvää.

Mitä rakentamiseen tulee, niin mieheni hankki ajoissa tänne suuren määrän tiiliä ja suunnitteilla oli uuden navetan rakentaminen taloon. Onneksi se kuitenkin keskeytyi, sillä, sillä myöhemmin sitten kun sodan jälkeen tästä irrotettiin paloja luovutettavaksi, niin taloon jäi niin vähän, että mikään sellainen suurempi navetta tässä olis ollut vain haitaksi. Ja varsinkin navetan rakentaminen toimitettiin sitten vasta kun, kun sodan jälkeiset järjestelyt maassa oli toimitettu.

Kuten olen jo maininnut, talon pelloista suurin osa otettiin sodan jälkeen, jälkeen niin kutsuttuun luovutukseen ja talolle jäi siis etupäässä metsää. Ja sitä juuri, juuri paljonkin. Niin mieheni kanssa meillä oli heti alkuun tietenkin se ajatus, että kun talo on metsätalo, niin sitä on hoidettava myöskin metsätalona. Ja metsätalo, josta metsä on, varsinainen isometsä oli kaadettu ja myyty ja vedetty pois, niin sitä loppupohjaa oli hoidettava niin, että siitä saisi

joskus hyviä tuloja. Sitä varten otimme ammattimiehiä. Silloin metsänhoidon ylijohdo oli, ylijohdo kuului maatalousseuroille, sieltä saimme kaksi nuorta miestä, jotka tulivat ensinnä tarkastamaan metsää ja toiseksi ryhtymään asianomaisiin toimenpiteisiin sen kuntoon saattamiseksi.

Toinen niistä jäi tänne oikeastaan aika vakinaiseksi, tosin hän ei täällä asunut, mutta hän tuli, asui Lohjalla ja tuli aina tarvittaessa tänne leimaamaan puita ja muuta semmosta metsänhoidollista. Toinen, metsänhoitaja Lindberg, tarkasti koko metsän ja myöskin täällä, täällä oli Hyvinkää-yhtiö jo teettänyt aika hyviä karttoja talon metsästä, hän takisti ne ja, ja noin uusi siinä mielessä kun mitä tarvittiin. Ja lapset puhuivatkin aina Lindbergin linjoista, sillä hän, hän mit-taustarkoituksessa laitteli niitä niin kutsuttuja linjojansa.

Käytimme asiantuntijoita metsähoidon suunnitteluissa ja toimeenpanevana oli, oli metsätekniikko Tapiola, joka tuli tätä metsänhoitopuolta seuraamaan.

Metsässä oli, oli Hyvinkää-yhtiön jäleltä suuri määrä halkoja valmiina, en nyt muista, mutta voin joskus hakea tiedon niistä, kuinka paljon niitä oli. Oli järjestettävä siis ensinnä ja varsinkin koska tarvitsimme rahaa, niitten myynti. Ja sitä varten ne oli kuljetettava Otalammen asemalle, sieltä saimme, saimme. Se oli siks suuri halkomäärä, että se ei aseman omat tilat eivät riittäneet sen, sen sinne sijoittamiseen, siihen saimme lisätiloja lähellä olevan Tuohilammen kartanon alueelta. Tässä oli, en enää tarkalleen muista, mutta minä muistelen jotakin muutamia kymmeniä miehiä hevosineen niitä talvella ajamassa. Ja tätä ajoa suunnitteli ja hoiteli juuri tämä metsätekniikko Tapiola. Ja aina tilipäivinä minut lähetettiin tuomaan rahaa tilitykseen. En uskaltanu pitää sitä, siellä oli jo silloinkin niin suuri summa kerrallaan, etten uskaltanu panna sitä tavalliseen käsilaukkuuni. Se oli minulla erikseen eväitten kuljetusta varten olevassa, olevassa pärekopassa. Varsinaisen tilityksen teki tämä metsätekniikko Tapiola ja noin teki siitä tilityksen Väinölle. Minulla ei siinä ollu mitään muuta kuin, tehtävää kuin tämän kuljetus.

Ensin alkuun varsinkin teki tämä halkotavara hyvinkin kauppansa, sillä polttopuusta oli puutetta. Mutta myöhemmäks jäi sinne, sinne vähän noin huonomman laatuista haapaa ja sen myynti oli, tuotti vaikeuksia. Eräänä kertana, jolloin jouduin olemaan, olemaan professori Kajanderin kutsuilla ja siellä oli tietenkin pelkästään metsämiehiä, tuli kysymykseen se halkojen myynti ja minä kerroin, että minäkin olen sitä koittanut tehdä, mutta huonolla menestyksellä. Ne kysyivät, mitä halkoja minä olen myynyt, meillä on myymättä haapa-halkoja ja silloin ne hymyilivät ja sanoivat, ei niitä ammattimiehetkään ole tänä hetkenä saaneet kaupaksi. Ja niin oli pelastettu minun halkokauppias maineeni.

Ensimmäisinä vuosina kiinnitettiin, mikä oli oikein paikallaan, enemmän huomiota metsänhoitoon kuin varsinaiseen maanviljelykseen. Metsään hoidettiin jonkinlaista perkausta ja olipa meillä kerran, kerran metsäkulotustakin, että olen sitä ollut katsomassa ja seuraamassa. Se metsä, joka siihen aikaan oli, se oli hakattu niin kuin asiantuntijat sanovat, pilalle, että sitä ei kannattanut säästää. Siitä myytiin ensin kaikki mikä kelpas tukiksi ja sitten loppu haloiksi ja sen jälkeen se kulotettiin. Se oli mahtava näky kun se, kun ne metsäjäännökset paloivat ja paljon siinä täytyi olla miehiä huolehtimassa, ettei se tuli päässyt karkuun. Nyt on tämä alue ollu, tämän jälkeen se alue kylvettiin männylle, se oli mäntyaluetta ja siellä on ollu oikein hyvä metsä, joka on nyt näinä viime vuosina myyntivuorossa ollut.

Maanviljelykseenkin minun oli sentään kiinnitettävä huomiota. Olihan sitä silloisten laskelmien mukaan varsinkin kun mieheni, miehelläni oli, samoin kun siihen aikaan kaikilla muilla, ajatus peltopinta-alan lisäämisestä. Ja niin hänkin antoi ottaa ylös jonkun verran uutta peltoa. Mutta ei täällä voinu muuta kuin tavallisia viljaviljelyä, ruista, kauraa ja ohraa viljellä. Mutta niihin koitettiin hankkia niin hyvä siemen kuin mahdollista. Muistan tässä muuten, muuten, että meillä oli, talossa oli ennestään vähän, muistaakseni ruista ja noin, sillä Hyvin-kää-yhtiö, jolla se viinatehdas oli, oli niin hän, se viljeli täällä etupäässä ruista alkoholin valmistamista varten. Tapasin silloin muun muassa meidän huomattavimman viljanjalostaja professori Pesosen, Elannon myymälässä, hän oli siellä ostamassa itselleen uutta kravattia. Ja siinä, siinä valitessaan, niin hän kysy, kysy minulta, vieläkö te viljelette, viljelette sitä vanhaa maataisruista. Vielä viljelemme, sanoin minä. Sitä oli vanhastaan talossa ja sitä me olemme jatkaneet. Minä suosittelen teille uutta, ensiruista. Se on juhanusruis, josta saatte, saatte ensinnä rehua ja sitten saatte vielä hyvän sadonkin. Ja niin meidän ensimmäinen viljajalostuslalle tekemämme ostos oli.

Vaikka ei talossa ollutkaan karjaa, silloin kun sen ostimme vaan jokaisella muonamiehellä oli oma erikois, omat erikoiset lehmänsä, joita ne omalla tavallaan hoitivat, oli vesikysymys sittenkin talossa, talossa tärkeä. Ja niin alotimme pohtia sen hoitamista.

Talossa oli kaivo, jossa oli hyvää vettä, mutta se oli vähän matkan päässä. Se oli talon lävitse kulkevan, kulkevan suuremman laskuojan toisella puolella vielä. Ja sitä vedettiin tiinulla ja siitä saatiin tarpeellinen, pieni, tarpeellinen vesi, jota tarvitsimme ruokatalouteen. Mutta kun suunnittelimme kuitenkin, kuitenkin jonkun verran puutarhaviljelyä, sillä olimmehan juuri lähteneet puutarhaviljely talosta, niin oli ensimmäisiä kysymyksiä varsinaisen veden saannin varaami-seksi. Sitä varten ensinnä katsoimme, koitimme katsoa sopivaa paikkaa veden, kaivon paikaksi. Kutsuimme pari asiantuntijaa paikkakunnalta, en enää muista mistä päin ne

saimme, mutta ne katsoivat meille kaivon tän kotirinteen alareunaan. Juuri siihen, missä meidän nykyinenkin kaivomme on ja joka antaa säännöllisesti vettä. Se on muutamana kuivana kesänä se on, sitä on sen jälkeen käytetty kun on, kun talon vesijohtokysymys tuli ratkaisua, melkein yksinomaan puutarhavesikaivona. Ja paikka osoittautui siks hyväksi, että, että kuivinakin kesinä kun se on välistä pumpattu päivässä tyhjäksi, käyttäen sitä kasteluvetenä, niin se on seuraavana aamuna taas ollut, ollut melkein täysinäinen, nousten silloisen vesirajan kohdustalle.

Kuljeskelin ympäri, katsellen mistä mahdollisesti vois saada, saada painovettä. Ja etsin jotain vanhoja kaivojakin. Niitä löysin. Oli yks kaivo, juuri tässä melkein navetan taikka tallin nurkalla, rinteen yläpuolella. Sitä ei ollut vielä, se oli vain kaivettu. Siinä ei ollut mitään kaivoarkkua enempää kuin mitään kantakaan. Se oli kyllä keväällä tänne tullessamme täynnä vettä, mutta kun minä tarkastin vettä, niin se oli, se oli lantaveden sekaista ja siihen imeytyi, vaikka se olikin tallin yläpuolella, kuitenkin tallista lantavettä. Ja se ei kelvannut silloin ruokavedeksi. Puutarhavedeksi se olis kelvannu, mutta se oli sellaisessa paikassa, että se oli, ettei siitä kannattanu ruveta erikoisesti laittelemaan, me täytimme sen. Ja johdimme siitä, siitä salaojan alla olevaan, olevaan ojaan.

Toisen kaivon löysin erästä rinteestä, joka oli, oli taloon kuului pieni rakennus, huone ja keittiö ja siinä asui, asui talon, talon tallimies. Ja sen alapuolella oli kaivo, minä en tiedä, käyttikö hän sitä vettä, mutta me myöhemmin, se osoittautui myöskin sellaiseksi, ettei sen, että vesi kuivu siitä, se oli riippuvainen, riippuvainen järven vesipinnasta. Niin että sitäkään emme voineet, siitäkään emme voineet ajatella minkäänlaista vesijohtoa. Samanlainen kaivo oli pajan takana. Se oli ensinnäkin siks kaukana ja sekin oli riippuvainen kokonaan järven vesipinnasta. Sitäkään emme voineet käyttää. Tämä näitten kaivokatsojain paikka osoittautui sitten oikeastaan ainoaksi, mistä tässä lähinnä vettä saatiin. Ja en muista kenellekkä minä annoin sen urakalla kaivettavaksi ja siihen kaivettiin joka tapauksessa kaivo. Ja mutta sitten tuli kysymykseen, millä tavalla se vesi sieltä saatais. Laitettiin siihen kylläkin yks käsi-pumppu ja pieni siitä tuleva johto, mutta vesi oli silloinkin kannettava päärakennukseen ja talliin. Tallissa oli neljä hevosta. Lehmiä ei siihen aikaan siellä vielä ollut.

Väinö innostui silloin, silloin hänellä oli joitakin tekniikkaa tuntevia tuttavvia, jotka suosittelivat niin kutsuttua roottoria, joka käyttäisi pumppua ja siihen liitettyä vesijohtoa. Ja niin laitettiin siihen sellainen tuuli, tuulenvoimalla käyvä roottori ja vesijohto sieltä päärakennukseen ja vinttiin laitettiin säiliö. Päärakennus oli silloin jo nykyisessä uudessa

muodossaan. Ja sieltä johto keittiöön ja sinne tuleva, tuleva. Ja vesisäiliö vinttiin, keittiön yläpuolelle. Ja sieltä meni vesijohto sitten, sitten talliin ja en ole aivan varma menikö se meidän silloinen vesijohto jo sikalan keittiöön, joka oli, joka oli tämän tallimiehen asunnon alapuolella. Vanha rakennus ja siellä oleva pieni keittiö, johonka, jossa kuumennettiin sikoja varten, sianruokaa varten.

No joka tapauksessa, saimme päärakennukseen vesijohdon ja hyvää vettäkin. Mutta ei sekään ollu ja talliin saimme siitä veden. Kun sittemmin hankimme, hankimme laitoimme kuntoon tallin vieressä olevan alueen, joka oli aikoinaan ollu neveltana ja ostimme sinne lehmiä, niin tarvitsimme myöskin navettaan vettä. Niin tämä osoittautui vähän epävarmaksi meidän roottorimme, se oli riippuvainen kokonaan tuulista. Jos oli pitempi tyyni aika, niin silloin täytyi taas turvautua vanhaan hevosella vedettävään vesitiinuun. Silloin se oli oikeastaan minun päähänpistoni, että ruvettii hakemaan, hakemaan jonkinlaista paino, painovesikaivoa meille. ympäri, pitkin maisemia ja löysin ensimmäiseksi erään, erään syvennyksen, jossa oli vettä. Ainakin oli alkukesästä. Se oli, se oli alueella, jota me nykyään olemme kutsuneet hevoslaitumeksi, mutta se osoittautui sittenkin semmoseksi vanhaksi savenotto-kuopaksi ja vesi oli pintavettä.

Toinen vesipaikka oli täällä, täällä semmonen, semmonen niin kutsuttu eräs lähde tässä, tässä Laukmäen rinteellä, rinteiden alapuolella, jossa oli mitä kirkkain ja parhain vesi. Mutta myöskin se tuntui vähentyvän ja osaksi kuivuvan keskellä kesää.

.... vielä niin kutsuttu Silmäsuonlähde ja se herätti minulla, se oli rinteessä, joka oli tämän laskuojan toisella puolella, siellä melkein niin kun taloa vastapäätä. Se herätti kuitenkin niin paljon huomiota että, että noin lähdin katsomaan sen yläpuolella olevaa maastoa ja siinä oleva, oleva mäenrinne tuntui kesälläkin kostealta ja silloin, silloin tuumin, että siellä täytyis olla jossakin vettä saatavissa. Mutta kun en ollut perehtynyt näihin, enkä, enkä oikein luottanutkaan kaikkiin niihin, niihin vitsakokeisiin, kerroin asiasta tietenkin Väinölle ja hän kertoi, että Elannossa on, oli mies, joka on hakenut kaivoja heidän maaseutumyymälöilleen ja aina onnistunut löytämään hyvin. Hän kertoi muun muassa semmosesta tapauksesta, että eräässä huvilayhteiskunnassa, jonnekka rakensivat myymälän, myymälä tuli, siinä oli yhdyskunta oli jonkinlaisella loivalla mäenrinteellä ja tämä myymälä tuli sinne rinteeseen, rinteiden alaosaan. Ja sanottu kaivonkatsoja haki sille kaivopaikan ja johti kaivamista. Ja Elannon johtajat kävivät uteliaana aina silloin tällöin katsomassa, mutta ei näyttänyt tulevan vettä ja pitivät sitä jo ihan mahdottomana, mutta kaivokatsoja hymyili vaan heille ja sanoi, kyllä siihen vielä vettä tulee. Ja niin tulikin. Ja siitä tuli aivan erinomainen kaivo. Mutta siitä oli kylläkin seurauksena, että yläpuolella olevien huvilain kaivot tyhjenivät.

Mitenkä ne selvisivät tästä jupakasta, sitä minä en tiedä, mutta se osoitti vaan, että kaivonkatsoja oli oikeassa ja niin, niin minäkin ehdotin, että Väinö tuottais sen tänne katsomaan näitä paikkoja, joita minä jo etukäteen olen täältä hakenut.

Niin saimme tämän kaivonkatsojan ja minä kuljetin häntä kaikissa näissä paikoissa, joita minä olin jo etukäteen katsonut. Ja ei hän näyttänyt hyväksyvän mitään. Mutta sitten tulimme tänne rinteeseen ja siellä hän jonkun aikaa kulki ja sitten eräänä päivänä kun hän tuli, tuli päivälliselle, niin hän kertoi, että hän on löytänyt paikan, jossa kaksi vesisuonta yhtyy. Tää tuntu niin profeetalliselta mutta, mutta kun me olimme miehen sinne ottaneet, niin annettiin hänen jatkaa. Ja minä menin uteliaana tietenkin heti katsomaan sitä paikkaa. Eihän siinä mitään minun silmilläni mitään erikoista ollu, se oli rinne, jossa, joka oli hiukan, alapuolelta hiukan kosteampaa kuin yläpuolelta. Mutta näihin aikaisempien kertomuksien perustalla luotin mieheen niin, että ehdotin Väinölle, että antaa miehen koittaa. Ja niin hän sai apua sinne ja ryhtyi kaivamaan.

Ja hän kertoi jo etukäteen minulle, että siellä on kallio, mutta noin puolemetrin päästä tulee siinä paikasta kallio ja siellä kalliossa on ne vesisuonet. Mutta kaivonkatsoja väitti yhä, että siinä, siitä tulee vettä ja että siitä tulee. Ja minä yhä epäilin. Mutta sitten eräänä päivällisenä hän sano, tulkaa nyt siinä kello kahden aikaan katsomaan. Ja minä menin. Kaivoa oli jo, jo kaivettu jonkun verran sen kahden metrin, sen kalliopintaakin. Ja rupesin ja olin vielä epäilevällä kannalla kun ne vielä sitten minun nähdessäni räjäyttivät siitä, siitä jonkun verran kalliota, niin silloin tulikin kauniit vesisuihkut kahdesta paikasta, niin kuin hän sanoi, niin kuin hän oli ennustanutkin. Ja silloin minä uskoin, että siitä tulee kaivo.

Näytimme paikan Väinöllekin ja hän teki, minä sanoin, se on paras että jos tuo mies tekee siitä, ottaa sen urakalla tehdäkseen, niin anna. Ja niin annettiin se ja hän kaivautti sen ja siihen laitettiin, mutta minä tein sitten mielestäni suuren tyhmyyden kun en minä suorastaan antanu panna siihen yläosaan sementti seinämää vaan siihen pantiin puuarkku, joka sitten vuosien kuluessa tietenkin siinä mätäni. Hän laittoi siihen väli, välikatoksenkin ja sitten vielä semmosen harjanmuotoon laitetun katoksen ja niin saimme ja pani vesijohtoputket sinne sopivaan paikkaan, jotta vesi valuis sieltä. Sitten oli vielä toinen kysymys. Painuuko vesi siellä meille esimerkiksi päärakennukseen. Silloin saimme sattumalta oikein professorin asiantuntijaksi. Yläruskolla oli juuri siihen aikaan näitä maanmittaustoimituksia siellä Sällin perinnönjaon jälkeen ja siellä oli teknillisenkorkeakoulun maanmittausprofessori oli siellä tommosena kaikesta päättäen teki vähän semmosia yksityisansiotöitensä. Ja Yläruskon isäntä kertoi tästä ja me sanoimme, mutta sehän voi tullakin tarkastamaan kuinka, saammeko me päärakennukseen saakka siitä paikasta, missä se kaivo oli, tuon veden painumaan. Hän tuli ja

toimitti sen niin kutsutun punnituksen ja sanoi, että maanpinta on siinä samalle kohdalle tulee kun yläkerran, kun koko talon räystääs. Toisin sanoen, että, että yläkertaan on mahdollisuus saada vettä. Tämä toimitus oli kyllä pikkusta ennen ennenkö annoimme urakalla kaivon-kaivajan kaivaa, mutta olimme sitten varmoja, että vesi painuu joka tapauksessa navettaan ja talliin, mutta myöskin päärakennuksen, päärakennuksen varsinaiseen alakertaan, mutta myöskin vesipinnan ollessa korkeimmallaan, myöskin yläkertaan. Ja niin kun kaikki oli valmiina, niin tapahtuikin juuri näin. Ja me saimme erinomaisen, erinomaisen kirkasta ja hyvää vettä, vettä ja kaikki toimi pitkän aikaa ilman että meidän oli mitään korjattavaakaan. Ja nämä sisäiset rakennukseen tulevat, tulevat laitteet, ne täyty kylläkin hiukan uusia ja navetta, navettaan menevä, menevä ja sikalaan menevä vesijohdot jonkun verran uusia. Kaikki toimi hyvin. Myöhemmin on joskus aina sattunu, että.

Oikeastaan minun olis vielä mainittava siitä, minkälaisen vesijohto pääjohdon sieltä kaivosta saimme. Siinä oli aika pitkä matka ja tämä kaivonlaittaja, se tunsu jonkun ammattimiehen, joka teki puuputkia kaivoihin. Ne oli, niihin käytettiin suorastaan, suorastaan hirssiä, joihin hän poras keskelle reiän. Ja jos ne olivat hiukan käyriä, niin hänellä oli joku laite, joka, jonka avulla hän ne väliaikaisesti sai, sai suoraksi ne, että hän sai ne sopivasti porattua. Ja omalla tavallaan hän liitti ne yhteen ja niin saatiin hyvä vesijohto juuri tästä vasta valmistuneesta kaivosta. Rakennusten sisäisiin vesijohtoihin käytettiin osaks niitä vanhoja, joita olimme tästä roottorikaivosta, roottorikaivo vesijohtoja varten laittaneet, osaks laitettiin uusia. Ja nämä ovat toimineet oikeastaan suoraan sanoen tähän saakka. Taikka muutama vuosi sitten täytyi korjata itse kaivoa sillä tavalla, että tämä vanha puurakenne siellä alkoi mädäntyä ja tuntui jo vähän veden maussakin. Silloin otettiin niin kutsuttu perusteellinen remontti ja sinä aikana otimme vettä tästä meidän niin kutsutusta puutarhakaivosta ja tämä, tämä, tämän remontin yhteydessä puhdistettiin kaivo kokonaan vanhoista puujäännöksistä ja muista. Ja siihen yläosaan laitettiin uusi sementtinen rakenne. Tässä oli meillä jo kotiväkeä, väkeä asiantuntijana, sillä Maija-tyttäreni mies, mies oli rakennus, valmistunut hiljattain rakennusinsinööriksi. Hän otti hoitaakseen, hoitaakseen tämän sementtirakennelman ja muunkin rekennelman tässä. Ja kaivosta tuli taas aivan kuin uusi ja toimi hyvin. Mutta muutamia vastoinikäymisiä on kuitenkin senkin jälkeen sattunu, sillä näissä vanhoissa puisissa vesijohdoissa on sattunu vuotoja. No, niitä on sitten aina asiantuntijat omalla tavallaan korjanneet ja niin ne on toistaiseksi säilyneet.

Nyt on seuraava suuri remontti, mitä siinä on tehtävä, on todennäköisesti pääjohdon uusiminen. Ei siihen kannata ryhtyä ennenkö, ennenkö tulee vähän noin suurempia, jos säilymme pienemmillä remonteilla.